

מאמרי הזוה"ק

פרשת שלח

בענין לשון הרע

המרגלים בשעה שדיברו לשון הרע נלקח מהם נשמות י"ב השבטים שהיו בהם

שלח לך דף קנח.

וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה וגו' ממדבר פארן על פי ה' **כָּלם אֲנָשִׁים** ראשי בני ישראל
המה (במדבר יג, ג). **כָּלְהוּ וּכְבֹּאִין הָיוּ, וְרִיָּשֵׁי דְיִשְׂרָאֵל הָיוּ** כולם
צדיקים היו וראשי בני ישראל היו אלה המרגלים. **אָכַל אֲנֹן דְּבִרּוּ לְגִרְמִיּהוּ**
עֵיטָא בִּישָׂא אבל הם הנהיגו לעצמם עצה רעה, ואז פרחו מהם נשמות השבטים, כמש"כ
רבנו האר"י (בשער הפסוקים) ששנים עשר מרגלים אלה הם כנגד י"ב שבטים. **אִמָּאֵי נְטָלִי**
עֵיטָא דָּא ומדוע לקחו עצה רעה זו. **אָלָא אָמְרוּ, אֵי יִיעָלוּן יִשְׂרָאֵל**
לְאַרְעָא, נְתַעֲבֵר אֲנֵן מִלְּמַהוּי רִישֵׁין אם יעלו ישראל ויכנסו לארץ ישראל
יעבירו אותנו מלהיות ראשים כי א"י היא בחינת רחל, והם היו בחינת דור המדבר בחינת לאה,
וַיַּמְנִי מֹשֶׁה רִישֵׁין אַחֲרָנִין וימנה משה ראשים אחרים שהם בחינת רחל,
דְּהָא אֲנֵן וְכִינֵן בְּמִדְבָּרָא לְמַהוּי רִישֵׁין שהרי אנחנו זכינו להיות ראשים
במדבר, **אָכַל בְּאַרְעָא לָא נִזְבִּי** אבל בארץ ישראל לא נזכה להיות ראשים. **וְעַל**
דְּנְטָלִי עֵיטָא בִּישָׂא לְגִרְמִיּהוּ ועל שלקחו עצה רעה לעצמם, **מִיתוּ אֲנֹן,**
וְכָל אֲנֹן דְּנְטָלָן מִלֵּייְהוּ מתו הם וכל אותם שקבלו את דבריהם.

כשחטאו ישראל במרגלים נכנסה בהם זוהמת הנחש ולא יכלו ליכנס לארץ עד שיוסר מהם

שם דף קסא.

רְבִי שְׁמַעוֹן אָמַר, אֶלְמָלָא הוּוּ עֵיילין יִשְׂרָאֵל לְאַרְעָא, בְּסִימָנָא

(דף קסא ע"א) (נ"א באומנא) **דְּלִישְנָא בִּישָׂא** אם היו עולים ונכנסים עם ישראל

לארץ ישראל בסימנים ובאמונתו של הנחש שהיא לשון הרע שריכלו המרגלים על א"י, **לֹא**

הָיָה קָאִים עַלְמָא רַגְעָא חַד לא היה עומד העולם אפי' רגע אחד, ולכן נשארו

במדבר ארבעים שנה כדי לתקן חטא לשון הרע. **מֵאֵן אֲמָנָא דְּלִישְנָא בִּישָׂא** ומי

הוא האומן הגדול בלשון הרע [א], **נַחֲשׁ** הוא הנחש, שהוא הראשון שדיבר לשון הרע וזה היה

על הקב"ה כידוע. **וְרוּזָא דְּמַלְחָה** וסוד הדבר, **מִדְּאֲתָא נַחֲשׁ עַל חוּהָ אֲפִיל**

בְּהַ זִוְהָמָא משבא הנחש על חוה והטיל בה זוהמה כי א"י היא סוד המלכות הנק' חוה ועם

ישראל קיבלו הזוהמה מהנחש דרך המרגלים שדיברו לשון הרע ואז היה נחשב כאילו בא הנחש

על חוה.

עיונים והארות

ובן מות וחיים ביד הלשון, פי' שידוע שנקצב לאדם כמה ידבר במשך שנות חייו, על כן אם ידבר בדברי תורה יאריך את ימיו, ואם ח"ו ידבר דברים בטלים או לשון הרע יקצר ימיו, הרי מות וחיים ביד הלשון.

יד ולשון - גימט' ת', הרומוז תחיה או תמותה, לרמוז שמות וחיים ביד הלשון.

[א] לשון - גימט' בו אהבה בו שנאה.

לשון יש בו דין ויש בו מידת רחמים ש' דלשון גימט' ברחמי"ם. לו"ן דלשון גימט' אלהי"ם שהיא מידת הדין. וז"ש רבותינו מות וחיים ביד הלשון כלומר אדם בלשונו יכול לפעול במידת הדין ולהרוג, ויכול בפיו לפעול במידת הרחמים ולהחיות.

על הכל הקב"ה מוחל חוץ מעוון לשון הרע

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְעַל כָּלָא מַחֵל קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּרַמְּן לִישָׁנָא בִּישָׁא על כל העוונות מוחל הקב"ה חוץ מהעוון של לשון הרע. **בְּגִין דְּכִתִּיב** היות וכתוב (תהלים יב, ה), **אֲשֶׁר אָמְרוּ לְלִשְׁוֹנָנוּ נִגְבִּיר שְׁפָתֵינוּ אֲתָנוּ מִי אֲדוֹן לָנוּ.** לשון המדברת גדולות ונעלה על הכל, היות וזה ברשותינו ונוכל לדבר מה שנרצה ואז כופר בעיקר.

כמה רעות וצרות נסבבו על ידי לשון הרע של המרגלים

תָּא חַזִּי בא וראה, **בְּמָה עֲבַד הָהוּא לִישָׁנָא בִּישָׁא** כמה רעות עשה אותו לשון הרע של אותם המרגלים, **נָזַר עַל אֲבִהֶתְנָא דְּלֹא יִיעוֹל לְאַרְעָא** נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ הקודש **וּמִיתוּ אֲנֹן דְּאָמְרוּ** ומתו אותם המרגלים שאמרו לשון הרע. **וְאִתְּנָזַר בְּכִיָּה לְדָרִי דְּרִין** (כל שכן הָכָא דַּאֲפִיקוּ לִישָׁנָא בִּישָׁא עַל כָּלָא) ונגזר בכי על עם ישראל לדורי דורות. **בְּכִיכּוּל בִּיּוֹן דַּאֲפִיקוּ עַל אֲרַעָא קְנִיִּשָׁא** כיון שהוציאו לשון הרע על ארץ הקודש, **בְּאִילוּ אֲפִיקוּ עָלֶיהָ** כאילו הוציאו בכיכול על הקב"ה. **בְּגִין כִּךְ קִנִּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל דָּא,** בשביל כך קינא הקב"ה על זה (בְּלוּמַר קִנִּי לְשִׁמְיָה) **וְקִאִימוּ יִשְׂרָאֵל כְּלָהוּ לְאַשְׁתַּצָּאָה מִעֲלָמָא,** וח"ו עמדו כל ישראל כולם להכלות ולהשמד מן העולם **אֲלִמְלָא בְּעוֹתִיָּה דְּמִשָּׁה** אם לא תפילתו ובקשתו של משה רבנו שביטל את הגזרה ובמקום שימותו בפעם אחת

כולם מתו במשך ארבעים שנה ורק אותם שמגיל עשרים עד ששים.

יש ממונים שלוקחים דיבורים לא טובים שמדברים בנ"א, וב"מ מטמאים בזה אח"כ לדברי תורה שמדברים אותם

אנשים

פקודי דף רסג:

וַיְהִי רוּחַא בִּישָׁא וּמִזַּה הָרוּחַ הָרַע, תְּלִיין פְּמָה גְרִינִין אַחֲרֵינִין
תלויים בעלי דינים אחרים, דְּאֵנוּן מְמַנֵּן לְאַחֲרָא מְלָה בִּישָׁא שהם
ממונים לאחוז דיבור רע של לשון הרע, **אוּ מְלָה טְנוּפָא דְאַפִּיק בַּר נָשׁ**
מִפְּמִיָּה או דברי טינוף של ניבול פה שמוציא האדם מפיו, וְלִבְתָּר אַפִּיק מְלִין
קְדִישִׁין ואח"כ כאשר מוציא האדם מפיו דברים קדושים של תורה ותפילה, אז בעלי הדינים
מטמאים בדיבורים הללו את דברי התורה והתפילה. **ווי לֹון, ווי לְחִיָּהוּן** אוי להם אוי
לחיייהם, **אַלִּין אֵנוּן בְּנֵי נָשָׂא דְגִרְמִי לְאַלִּין גְּרִינִין אַחֲרֵינִין**
לְשִׁטָּא אלה אותם בני האדם שגורמים שאלה בעלי דינים אחרים ישלטו, **לְמַפְגֵּם**
אַתֵּר קְדִישָׁא כדי לפגום במקום הקודש של השכינה. **ווי לֹון בְּהֵא עֲלָמָא, ווי**
לֹון לְעֲלָמָא דְאַתִּי אוי להם בזה העולם, אוי להם לעולם הבא. **בְּגִין, דְאַלִּין**
רוּחִין מְסֻאֲבִין, נְטֻלִין הֵא מְלָה מְסֻאֲבָא היות שאלו הרוחות הטמאות
לוקחות את המלה והדיבור הטמא שמוציא מפיו, **וְכַד אַפִּיק בַּר נָשׁ לְבְתָר מְלָה**
קְדִישָׁא וכאשר מוציא האדם אח"כ דיבור קדוש מפיו, **אַקְדִּימוּ אֵלִין רוּחִי**
מְסֻאֲבִי, וְנְטֻלִי חֵהִיא מְלָה מְסֻאֲבָא, וּמְסֻאֲבִי לְחֵהִיא מְלָה
קְדִישָׁא, וְלֹא זָכִי בִיה בַּר נָשׁ, וְכַבִּיכּוּל תִּשֵּׁשׁ חֵילָא קְדִישָׁא.

מקדימות אלו הרוחות הטמאות ולוקחות את אותה מילה ודיבור טמא ומטמאות את אותו דיבור

קדוש בכח דיבור הטומאה שיצא קודם מפיו ואינו זוכה בו האדם שיעלו תורתו ותפילתו למעלה וע"י זה כביכול נחלש כח הקדושה ב"מ.

רוח אחת ישנה שכאשר מתעוררים בנ"א לדבר לה"ר, מתעוררת היא ומביאה ב"מ מות לגויי הארצות

פקודי דף רסד:

תַּחֲתֵי אֲלֵיךְ תַּחַת אֱלֹהֵי הַבְּרִיחַ רִחוּת שֶׁהֵם אִף וְחִמָּה, אֵיךְ רִיחָא תָּחָא יֵשׁ רֹחַ אַחַת,
דְּקִימָא עַל כָּל אֲנֹן מֵאֲרֵי דְלִישָׁנָא בִּישָׁא שעומדת על כל
 אותם בעלי לשון הרע, **דְּכֵר מִתְּעָרִי בְּנֵי נָשָׂא בְּלִישָׁנָא בִּישָׁא** שכאשר
 מתעוררים בני אדם לדבר לשון הרע, **אוּ תְּהוּא בְּרֵשׁ דְּאִתְּעָרִי בְּלִישָׁנָא**
בִּישָׁא או אותו אדם יחיד שמתעורר לדבר לשון הרע, **בְּדִין אִתְּעָר תְּהֵא רִיחָא**
בִּישָׁא מְסֻלָּא דְלַעֲלָא, או מתעורר זה הרוח הרע הטמא שלמעלה **דְּאִתְּעָרִי**
 שנקרא **סכסיכ"א, וְאִיהוּ שְׂאֲרֵי עַל תְּהוּא אִתְּעָרִי תְּהֵא דְלִישָׁנָא**
בִּישָׁא והוא שורה על אותה ההתעוררות של הלשון הרע, **דְּשְׂאֲרֵי בִּיה בְּנֵי נָשָׂא**
 שהתחילו בו בני אדם לדבר, **וְאִיהוּ עָאֵל לְעִלָּא** והוא עולה למעלה ומקטרג, **וְגָרִים**
בְּתְּהוּא אִתְּעָרִי דְלִישָׁנָא בִּישָׁא וגורם ע"י אותה התעוררות של לשון הרע,
מוֹתָא וְחִרְבָּא וְקִטּוּלָא בְּעִלְמָא (דף רסה ע"א) מיתה וחרב והרג בעולם. **וְוִי**
לְאֲנֹן דְּמִתְּעָרִי לְהֵא סְטָרָא בִּישָׁא אוי לאותם אנשים שמדברים לשון הרע
 ומעוררים לאותו צד הרע, **וְלֹא נְטָרִי פְּמִיָּהוּ וְלִישָׁנָהוּ** ולא שומרים פיהם
 ולשונם, **וְלֹא חֲשִׁי עַל דָּא** ולא חוששים על איסור לשון הרע, **וְלֹא יִדְעֵי דְּהֵא**

בַּאתְעָרוּ דְלִתְתָא, תְּלִיא אַתְעָרוּ דְלַעֲלָא, בֵּין לְטַב בֵּין לְבִישׁ

ולא יודעים כי בהתעוררות שלמטה תלויה התעוררות של מעלה לטוב ולרע.

מעלת עסק תורתינו הקדושה

מבאר והולך שע"י עסק התורה ועבודת ה' משיגים הצדיקים שכר רב בגן עדן ורומז כל זה בפרשת המרגלים שלח לך דף קנט:

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מִפְּרִשְׁתָּא דָּא אוֹלִיפְנָא רוּזָא דְחֻכְמָתָא אָמַר
 רש"י מפרשה זו דמרגלים למדנו סוד החכמה, וְאַשְׁתַּמְעוּ מִנָּה רִוּוּן
 עֲלָאִין וַיִּקְרִיין והבנו ממנה סודות עליונים ויקרים. תָּא חוּי, קִדְשָׁא בְּרִיךְ
 הוּא מְשַׁבַּח בְּאוֹרֵייתָא וְאָמַר, אֲוִילוּ בְּאוֹרְחִי, אֲשֶׁתְּדָלוּ
 בְּפוֹלְחָנִי בא וראה הקב"ה משתבח בתורה ואמר לעם ישראל, בבקשה, תלכו בדרכי והשתדלו
 והתדבקו בעבודתי, וְהָא אָנָּא מְעִיִּל לְבוֹן לְעֲלָמִין טָבִין, לְעֲלָמִין עֲלָאִין
 ואני אכניס אתכם לעולמות טובים ולעולמות עליונים שהוא ג"ע העליון. בְּנֵי נֶשֶׁא דְלָא
 יֵדְעִי, לָא מְהִימְנִי, וְלָא מְסַתְּבִלִי בני אדם שאינם יודעים בתורה ולא מאמינים
 ולא מתבוננים בתורה ובזכות של ג"ע ועוה"ב, קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר, אֲוִילוּ
 אֲלִילוּ הֵהוּא עֲלָמָא טָבָא, הֵהוּא עֲלָמָא עֲלָאָה דְכְּסוּפָא אמר הקב"ה,
 לכו ורגלו את אותו עוה"ב עולם דכולו טוב אותו עולם שכולם נכספים ומתאווים לזכות בו. אֲנּוּן
 אָמַרִי, אֵיךְ יִכּוּל לְאֲלָלָא לִיהֵא, וְלִמְנַדַּע בָּל הָאִי הם אומרים איך נוכל

לרגל את אותו עולם ולדעת ולהכיר בזכות הגדולה של עוה"ב שיינתן לצדיקים לעתיד לבא הרי אנחנו כאן בעוה"ז ואין לנו קשר לאותו עולם שכולו טוב [ב].

מַה בְּתִיב מַה כְּתוּב שֶׁם. עָלוּ זֶה בְּנֶגֶב שהוא בימין ששם התורה כמ"ש מנורה בדרום הרוצה להחכים ידרים, לכן כתוב, "מימינו אש דת למו", **אֲשֶׁתְּדָלוּ בְּאוֹרֵי תָא, וְתַחֲמוֹן דְּהָא הִיא קִיּוֹמָא קִפְיִיכוּ, וּמִנָּה תִנְדְּעוּן לִיָּה** השתדלו מאד ללמוד ולעסוק בתורה הקדושה ולא תתעסקו בהבלי העולם ותאוותיו ותהיו מנוגבים מזה ואז תזכו ע"י הלימוד ותשיגו מה זה עוה"ב והשכר של הצדיקים שהרי התורה היא עומדת לפניכם ולא בשמים היא כמו גן עדן, וממנה תדעו ותשיגו בעולמות העליונים. **וְרֵאִיתֶם אֶת הָאָרֶץ**

עיונים והארות

פארן, מהדיבור המפואר שהוא דרושי התורה הנתונה. על פי ה'. וכל אותם החוקרים צריך שיהיו אנשים באים בימים מלומדי מלחמה בתורה לחקור המחקר הזה. וז"ש ראשי בני ישראל, מאלף שנכנסו למקרא יצא אחד להצליח בתורה. ואחר כך כשיתקבצו שנים עשר מפוזרים למשפחות, על כרחין לא כולם יצליחו להנצל מן הטעות כענין ארבעה נכנסו לפרדס אם לא על ידי אחד משני עניינים, האחד זכות התורה שהיא מסייעת הרבה כשעוסק בה לשמה. וז"ש ויקרא משה, שר התורה. ליהושע, תלמיד ותיק אל תורה. והענין השני, זכות אבות דהיינו כלב שנשתטח על קברי אבות והיינו סוד רמז המרגלים. אמנם העשרה מצאו עשר פרצות פרוצות לצאת מהתורה, כי לא רבים זוכים אל העטרה להתעטר בסוד עולם הבא כאומרו ראיתי בני עליה והם מועטים וכו' שאפילו שזוכים אל התורה, אינם זוכים להשיג הטוב הצפון.

[ב] **מתחיל** בפסוק שלח לך אנשים, והכוונה שהקב"ה פונה לאלה שאינם לומדים תורה ולא יודעים חכמתה ולכן אינם מאמינים, להם אומר הקב"ה לכו לרגל אחר העולם הטוב ההוא. וז"ל הרמ"ק: היינו שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען. רצה לומר ארץ שמקבל שם האדם שכר על מה שנכנע בעבודה. אמנם אין הכל זוכים לעמוד על ענין התורה כדכתיב אחד מאלף מצאתי וכדפי' רז"ל. ולהכי איש אחד איש אחד למטה אבותיו תשלחו, שאין עולים אלא אחד לאלף לעמוד על חקירת הענין על ידי עסק העיון בתורה. ואפילו אותו שזוכה, אינו אלא אותו שנגזר עליו חכם מלמעלה, שעל ידי החכמה יוכל לחקור חקירת העיון.

וזהו שאמר כל נשיא בהם. וישלח אותם משה, על ידי התעוררות רוחו של משה המתנוצץ בחכמי ישראל להצליחם בלימוד התורה, ממדבר

מַה הָיָא וְגו'. תַּחֲמוֹן מִנֵּה הָהוּא עֲלָמָא דְהֵיִינוּ תִּרְאוּ וְתִשְׁיִגּוּ מִהַתּוֹרָה שֶׁהִיא רוּחַנִית, אֶת הָעוֹלָם הָרוּחָנִי ג"ע וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ, דְּהָא יְרוּתָא דְאַחֲסָנָא, דְאַנָּא עֵייל לְכוּ בֵּהּ שֶׁהִיא הִיא יְרוּשָׁת נַחֲלָה אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֲתֹכֶם בֵּהּ, וְכַתֵּב הַגֵּר"א זֶה מִשְׁכָּח שֶׁהִקְבִּ"ה נִשְׁבַּע לֹאבֹתֵינוּ לִתֵּת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הִיא אָרֶץ הָעֲלִיּוֹנָה אָרֶץ הַחַיִּים הַנִּצְחִיִּים. וְאַתְּ הָעָם הַיּוֹשֵׁב עָלֶיהָ, אֲנִינוּ צְדִיקִיָּא דְבִגְנֻתָא דְעֶדֶן, דְּקִיָּיִמָן שׁוֹרִין שׁוֹרִין בִּיקָרָא עֲלָאָה, בְּדִרְגִין עֲלָאִין אֱלֹהֵי הַצְדִּיקִים שְׁבַג"ע שְׁנֵהֲנִים מִזִּי הַשְׂכִּינָה שְׁעוֹמְדִים שׁוֹרוֹת שׁוֹרוֹת בַּכְּבוֹד עֲלִיּוֹן וּבַמְּדֻרָּגוֹת עֲלִיּוֹנוֹת כָּל אֶחָד כָּפִי הַטְּרַחָה שְׁטַרַח בִּזְהָ הָעוֹלָם.

הַחֲזֹק הוּא הַרְפָּה, בֵּהּ תַּחֲמוּ אִי זָכוּ לְכָל הָאִי כִּד אֲתַקְפוּ עַל יְצִירֵהוּן, וְתִתְּבוּ לֵיהּ, אִי לָא ע"י הַתּוֹרָה שֶׁתִּלְמְדוּ תִּדְעוּ וְתִרְאוּ כִּי כָּל מִה שְׁזָכוּ הַצְדִּיקִים בְּעוֹלָם הַבָּא לְכָל אוֹתוֹ הַכְּבוֹד הַיּוֹת וְהַתְּגַבְּרוּ עַל יִצְרָם הָרַע, וְגַם שִׁבְרוּ אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יוּכַל יוֹתֵר לְקוֹם וּלְכַן מִקְבִּלִים שִׁכְר ג"ע כִּי נִצְחוּ הִיצָה"ר וְעִזְבוּ אֶת הַחֲטָא. אוּ כִּד אֲתַקְפוּ בְּאוֹרֵייתָא, לְמַלְעֵי בֵּהּ יִמְכָּא וְלִילִיָּא אוּ שְׁמִקְבִּלִים שִׁכְרָם מִחֲמַת שֶׁהַתְּחִזְקוּ בַּתּוֹרָה לְעִסּוֹק בֵּהּ יוֹמָם וּלְיָלָה. אוּ אִי אֲרָפוּ יְדֵיהֶם מִנֵּה. וְזָכוּ לְכָל הָאִי אוּ ח"ו הִרְפוּ יְדֵיהֶם מִן הַתּוֹרָה וּבְכָל זֹאת זָכוּ לְכָל זֶה וּבִדּוּאֵי שְׁאֵם רַפּוּ יְדֵיהֶם מִן הַתּוֹרָה לֹא זֹכִים לַג"ע. הַמַּעַט הוּא אִם רַב, אִי סְגִיָּאִין אֲנִינוּ דְאַשְׁתַּדְּלוּ בְּפִוְלָחָנִי, וְאַתְקִיפוּ בְּאוֹרֵייתָא, בְּגִין דְּזָכוּ לְכָל הָאִי אִי לָא הִתְבִּנְנוּ אִם הִיוּ הִרְבֵּה צְדִיקִים שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּ בְּעִבּוּדֵי וְהַתְּחִזְקוּ בַּתּוֹרָה בְּשִׁבִּיל שְׁזָכוּ לְכָל זֶה אוּ לֹא

היו הרבה צדיקים כי אתם חושבים שאין הרבה בדור שזוכים לזה ועתה תלמדו ותראו שיש הרבה מאוד שזוכים ע"י לימוד התורה לג"ע.

וּמָה הָאָרֶץ הַשְּׁמֶנֶה הִיא אִם רְוָה. מִדְּאוּרֵי־יִתָּא תִּנְדְּעוּן מִהֲתוֹרָה תִּכְיִרוּ וּתְדַעוּ מַה הִיא אוֹתָהּ הָאָרֶץ הָעֲלִינָה. מַה תְּהוּא עֲלָמָא אִי אֲסִי טִיבּוּ עֲלָאָה לִּיתְבָּהָא, אוֹ אִי אֲזַעִיר מִנָּה כָּלוּם מַה הוּא אוֹתוֹ עוֹלָם הֵיינו גַּן עֵדֶן הָעֲלִיּוֹן אִם מֵרֶבֶה חֶסֶד עֲלִיּוֹן לְיוֹשְׁבִים בּוֹ אוֹ הַחֲסִיר וְהַמַּעִיט, וְאִיזָה שֶׁכֶּר מַגִּיעַ לְצַדִּיקִים. הֵי־שׁ כָּה עֵץ אִם אֵין, הֵאִית בָּה אֵילָנָא דְחַיִּי, לְעֵלָם וּלְעֵלְמֵי עֲלָמִין, אוֹ אִי צְרוּרָא דְחַיִּי אֲשֶׁתִּכַּח בְּגִוּוֹה, אִם לָא הָאִם יֵשׁ בָּה עֵץ חַיִּים שֶׁהוּא ז"א וּמֵאִיר לְכָל הָעוֹלָמוֹת לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים, אוֹ אִם צְרוּר הַחַיִּים מִצָּא בָּה שֶׁהִיא רַק הָאֶרֶת הַמִּלְכוּת אוֹ שְׁאִין בָּה שׁוּם הָאֶרֶה.

(דף קס ע"א) וַיַּעֲלוּ בְּנֵגֶב וַיָּבֹא עַד חֶבְרוֹן. וַיַּעֲלוּ בְּנֵגֶב, פִּי בְּנֵי נָשָׂא סֶלְקִין בְּגִוּוֹה בְּנֵי אָדָם נִכְנָסִים בְּלִימוֹד הַתּוֹרָה בְּנֵגֶב, כְּלָפָא עֲצָלָא, כְּמֵאֵן דְּאֲשֶׁתִּדֹּל כְּמִנְנָא, בְּנֵגִיבּוּ, דְּחָשִׁיב דְּלִית בָּה אָנָּר בְּנֵגֶב כְּמוֹ שֶׁהִנֵּג יֵשׁ וְאֵין בּוֹ לַחֲלוּחִית שֶׁל שִׂמְחָה וְזִרְיוֹת כֵּן הֵם נִכְנָסוּ לְתוֹרָה בְּלֵב עֲצֵל וְכִבְד כְּמוֹ מִי שֶׁעוֹסֵק בְּאִיזָה דְּבַר בַּחֲנִים וּבִיּוֹשׁ שְׁחוּשׁ שְׁאִין בָּה שֶׁכֶּר, חָמִי דְּהָא עוֹתִירָא דְּהָאִי עֲלָמָא אָבִיר בְּגִינָה, חָשִׁיב דְּכָלָא הוּא כִּי הוּא רֹאֵה שֶׁהַעוֹשֵׁר שֶׁל זֶה הָעוֹלָם אֵבֶד בְּשִׁבִּילָהּ, כְּלוּמָר בְּגִלָּל לִימוֹד הַתּוֹרָה וְחוּשׁ שֶׁהַבִּלִּי הָעוֹה"ז וְהַעוֹשֵׁר זֶה הָעִיקָר. בְּנֵגֶב, כְּמָה דָּאֵת אָמֵר (בְּרַאשִׁית ח, יג) חָרְבוּ הַמַּיִם, וּמִתְרַגְּמִין נְגִיבּוּ וּמִבִּיא רֹאִיָּה שֶׁנֵּגֶב פִּי יוֹבֵשׁ כִּי הַתְּרֻגּוֹם מִתְּרַגֵּם עַל הַתִּיבָה חֲרָבוּ הַמַּיִם יֵבְשׁוּ הַמַּיִם.

לְבַתָּר אח"כ כשמגיע לאמת כתוב **וַיָּבֹא עַד חֶבְרוֹן, עַד דָּאִתִּי לְאַתְחַכְּרָא בֵּיהּ, קֶאֱרִי וְשִׂאֲנִי בֵּיהּ** פי' שבא להתחבר בתורה ולהדבק בשי"ת ולכן קורא בתורה שבכתב ושונה בתורה שבע"פ ואמר בלשון יחיד כי הרי אפי' אלף בני אדם נכנסים למקרא אחד יוצא להוראה. **וְשֵׁם** אלה הענקים שהיו חזיים מלאכים וחזיים בני אדם **אַחִימֶן** פי', כולם אחים ואעפ"כ חולקים יחד **שִׁשִּׁי** ו' מיני חלוקות בתורה – טמא טהור אסור מותר, כשר פסול **וְתִלְמִי** דקדוקי תורה, כמ"ש על ר"ע שהיה דורש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות, **תִּמְן חָמִי פְּלִינָן סְנִיאִין** פי' ששם ראה שיש בתורה הרבה מאד חילוקים, **טָמֵא וְטָהוֹר, אָסוּר וּמוֹתָר,** (נ"א כָּשֶׁר וּפָסוּל) **עוֹנְשִׁין וְאַגְרִין** ויש עונש ושכר. **אַלִּין אֲנוֹן אֲרָחִי דְאֹרִייתָא, דְּקִדּוּקֵי אֹרִייתָא** אלו הם דרכי התורה ודקדוקי התורה ע"פ י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן. **יְלִידֵי הָעֵנָק, דְּאִתִּילִידוּ מִסְּטָרָא דְגִבּוֹרָה** שנולדו מצד הגבורה, כמ"ש הזוהר לקמן שאורייתא מסטרא דגבורה. המשתדל בתורה נקרא חבר לקוב"ה

וְחֶבְרוֹן שְׁבַע שָׁנִים נִבְנְתָה, פִּי' אֵלִין אֲנוֹן שְׁבַעִין אֲנָפִין דְּאֹרִייתָא, שְׁבַעִין פָּנִים אֵית לָהּ, לְכָל סְטָרָא עֲשָׂרָה הם שבעים פנים שבתורה שהיא בחי' ז"א הכלול ו"ק עם המלכות הם שבע ספירות שכל ספירה כלולה מעשר ולכן התורה יש בה שבעים פנים ופירושים, כי כל צד מאותם ששה קצוות דז"א כלול מעשרה. **וְחֶבְרוֹן, דָּא אֹרִייתָא, מֵאֵן דְּאִשְׁתַּדַּל בֵּיהּ אֶקְרִי חֵבֵר** וחברון היא התורה כי כל מי שמשתדל בה נקרא חבר לקב"ה. **לְפָנֵי צוּעֵן מְצָרִים,** פי' תִּנְיָנָן היינו בא לרמוז על מה שלמדנו **אֹרִייתָא אֵית לָקֵבֶל אֹרִייתָא** יש תורה כנגד

תורה. וְהִינּוּ תוֹרָה שְׁבַכְתָּב, וְתוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה שהם סוד זו"ן והם זה כנגד זה פב"פ בעת היחוד. וְהָאֵי (מַלְכוּת) חֶבְרוֹן, מִתּוֹרָה שְׁבַכְתָּב נִפְקֶת וְזֶה החברון שהוא התורה שבעל פה, דהיינו המלכות יוצאת מתורה שבכתב שהוא ז"א. כְּמָה דָּאֵת אָמַר כמו שנאמר (משלי ז, ד) אֱמֹר לְחֶכְמָה אַחֲתִי אֵת דהיינו ז"א אומר למלכות הנקראת חכמה תתאה, אחותי את. וְהָאֵי נִבְנְתָה שְׁבַע שָׁנִין, דְּבָגִין בְּךָ אֶקְרִי בַת שְׁבַע והיא נבנתה שבע שנים, כלומר משבע ספירות של ז"א, ומשום כך היא נקראת בת שבע. ומש"כ לְפָנַי צֵעַן מִצָּרִים, היינו כְּמָה דָּאֵת אָמַר כמו שנאמר (מלכים א' ה, י) וַתָּרֶב חֶכְמַת שְׁלֹמֹה מִחֶכְמַת כָּל בְּנֵי קָדָם וּמִכָּל חֶכְמַת מִצָּרִים כלומר התורה שבעל פה הבאה ממלכות הנקראת חכמת שלמה, היא חשובה ומשובחת יותר מכל חכמות חיצוניות.

דברי האגדה והדרשות וסודות התורה כולם ממקום אחד וממקור אחד באו

וַיָּבֹאוּ עַד נַחַל אֶשְׁכּוֹל דהיינו, אֵלֶיךָ אֲנֹן מְלִי אֲגִדָּה, דְּרָשָׁה, דְּתַלְיִין מִסְטָרָא דְּמַהֲיָמְנוּתָא אלה הם דברי אגדה ודרשה שדורשים על דרך הסוד, שהאדם יכול לדרוש בה כפי הכנתו, שתלויים מצד האמונה כמו ענבים התלויים באשכול, כלומר כפי הכנת האדם באמונה יכול לדרוש בסתרי תורה, ומי שאין אמונתו שלימה הוא דורש בתורה דרשות של דופי. וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם זְמוּרָה וְגו' ואשכול ענבים אחד, היינו אוֹלְפִין מִתַּמָּן רָאשֵׁי פְּרָקִין, רָאשֵׁי מְלִין לומדים משם רק ראשי פרקים וראשי דברים, כי אין מוסרים להבא ללמוד סתרי תורה אלא ראשי פרקים, והם כעץ אשכול אחד ויש בו כמה גרגרי ענבים, אֲנֹן דְּבָנֵי מַהֲיָמְנוּתָא, תְּדָאן בְּמִלִּין אלו בני אמונה

השלימה, שמחים באלה הדברים. בני אמונה הם כנגד יהושע וכלב, שהם כרתו את האשכול, והם שמחים, כי מאשכול ענבים נעשה יין המשמח לבב אנוש, וּמִתְבָּרְכַן מְלִין בְּגוֹיֵיהוּ ומתברכים ומתרבים הדברים בקרבם, וּמִסְתַּכְּלִין שְׂרָשָׁא חַד וְעֶקְרָא חַד, וְלֹא אֲשַׁתַּכַּח בְּהוּ פִּירוּדָא ומסתכלים ויודעים שכל התורה שבכתב ושבעל פה, כולם משורש אחד וממקור אחד יצאו, ואין פרוד ביניהם, כי הם סוד זו"ן שאין פרוד ביניהם.

ישנם בנ"א שמפרידים בין תורה שבכתב לשבע"פ ואינם בני אמונה

אֲנֹן דְּלֹא מִשְׁתַּבְּחֵי בְּנֵי מְהִימְנוּתָא, וְלֹא אוֹלְפֵי אוֹרֵייתָא לְשִׁמָּה, שְׁוִין לִיה לְמְהִימְנוּתָא בְּפִירוּדָא אבל אותם בני אדם שאינם נמצאים בני אמונה, ואינם לומדים תורה לשמה, הם שמים ועושים את האמונה שהיא המלכות בפרוד מז"א, על ידי שמפרידים בין התורה שבכתב לבין התורה שבעל פה, הָדָא הוּא דְּבִתִּיב זהו שכתוב וַיִּשְׁאוּהוּ בַּמּוֹט בְּשָׁנִים, בְּפִירוּדָא דהיינו שמפרידים בין ב' התורות, וגם כשלומד דומה לו שהמאמרים סותרים זה את זה. ושואל מַהוּ בַּמּוֹט מהו במוט איך נרמזו כאן ענין פרוד. ואמר בְּמָה דְּאֵת אָמַר כמו שנאמר (תהלים קכא, ג) אֵל יִתֵּן לַמּוֹט רִגְלָךְ שמתמוטט ונפרד מן אמונה. וּמִן הָרַמּוֹנִים וּמִן הַתְּאֵנִים, כָּלֹא שְׁוִין לְהֵנִי מִלִּי לְסִטְרָא אַחֲרָא, לְסִטְרָא דְּמִינְאִי, לְסִטְרָא דְּפִירוּדָא היינו, כל אלה שאינם בני אמונה שמים ומפרשים את דברי התורה לצד אחר לצד המינים ולצד הפרוד, ואלה דורשים בה דברי מינות, ודרש מלת רמוני"ם שהיא נוטריקון ר"ע מיני"ם, ומלת תאני"ם, כמו תואנה הוא מבקש, בזה שדורשים בתורה דרשות של דופי.

מבאר חמש טענות שטוענים אותם שאינם עוסקים בתורה כראוי

הָרָא הוּא דְּכָתִיב זהו שכתוב **וַיָּשְׁבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ**. ומפרש **וַיָּשְׁבוּ** מצד הקדושה, **תִּיַּיבִין לְסִטְרָא בִּישָׁא**, **וְתִיַּיבִין מֵאַרְחָא דְקִשּׁוּמ** דהיינו, הם שבים וחוזרים לצד הרע, וחוזרים מדרך האמת. **אָמְרִי, מַאי אֲכַפֵּת לָן** ואומרים מה איכפת לנו אם אנו לומדים או לא, הלא **עַד יוֹמָא לָא חֲמִינָא טַב לְעֻלְמָא, אַעֲמִלְנָא בֵּהּ, בִּיתָא רִיקָם**. **יְתִיבְנָא בְּקִלְנָא דְעֻמָּא** עד היום לא ראינו טוב בעולם, עמלנו בתורה, ועם כל זה ביתנו הוא ריקם מכל טוב. ועוד אנו יושבים ונחשבים בין המבוזים בעם, **וְלִתְהוּא עֻלְמָא מֵאן יִזְבִּי וּמֵאן יִיעוֹל לְגִוּוּיָהּ, טַב לָן דְּלֹא אֶטְרַחְנָא בּוֹלִי הָאִי** ולעולם הבא מי יזכה ומי יכנס ויבא לתוכו, שהרי עסק התורה והעבודה כל כך קשה, מוטב היה לנו אם לא היינו מטריחים עצמנו בתורה כל כך. **וַיִּסְפְּרוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ וְגו'** באנו אל הארץ אשר שלחתנו, כלומר אלה הפורשים מלימוד התורה לעסקי עולם הזה אומרים, **הָא אַעֲמִלְנָא וְלֹאִינָא, בְּגִין לְמַנְדַּע חוּלְקָא דִּתְהוּא עֻלְמָא** הרי עמלנו ויגענו לדעת החלק של עולם הבא. **וְגַם זִבְתָּ חֶלֶב וּדְבַשׁ הִיא, טַב הוּא תְהוּא עֻלְמָא עֲלָאָה, בְּמָה דִידְעָנָא בְּאוֹרֵייתָא, אָבֵל מֵאן יָכִיל לְמוֹכִי בֵּיהּ** היינו טוב הוא אותו עולם העליון כמו שידענו מן התורה, אבל מי יכול לזכות בו.

אָפֹם כִּי עָזוּ הָעָם, תִּקְיָה הוּא כלומר, מי שרוצה לזכות לתורה צריך להיות תקיף ועז וחזק בעשירות, **דְּלֹא יַחְשִׁיב כָּל עֻלְמָא בְּלָל** שלא יהיו חשובים אצלו כל דברי העולם כלום, **בְּגִין דִּיהֵא לִיה עוֹתָרָא סְגִיא לְאִשְׁתַּדְּלָא בֵּיהּ** לכן

צריך שתהיה לו עשירות גדולה, שיוכל להשתדל בתורה בלא דאגות, אם כן **מֵאֵן הוּא דְיוֹבֵי בַּהּ** מי הוא שיכול לזכות לתורה ולעולם הבא. **וְדָאֵי אָפֶם בִּי עוֹ הָעָם הַיּוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ, מֵאֵן דְּבַעֵי לְמוֹזֵבִי בַּהּ, בָּעִי לְמַהֲוֵי תִקְוָה בְּעִיתָרָא** היינו מי שרוצה לזכות בה צריך להיות חזק בעשירות, **בְּכַח דְּאֵת אָמַר** כמו שנאמר (משלי יח, כג) **וְעֹשִׁיר יַעֲנֶה עֲזוֹת** כלומר הוא עונה עזות בשביל חוזק עושרו, הרי "עו" הכונה בעשירות. **וְהָעָרִים גְּדוֹלוֹת בְּצוּרוֹת. בְּתִין מְלִיִּין כָּל טוֹבָא, דְּלֹא יַחְסְרוֹן מִכְּלָא** ועוד באים בטענה כי הלומד תורה צריך שיהיו לו בתים מלאים כל טוב, שלא יחסר בהם כלום, כמו שבמבצרים אינו חסר בהם כלום, כי מכינים שם הכל. **וְעַם כָּל דָּא** ועם כל זה שהוא עשיר ולא חסר כלום **וְגַם יְלִידֵי הָעֵנֶק רְאִינוּ שָׁם, בָּעִי גּוּפָא תִקְוָה, גִּיבֹר בְּאֶרֶי.** (דאשתבח תמן תדירא) **בְּגִין דְּהִיא מִתְנַשֶּׁת חִילִּיה דְּכֹר נָשׁ** היינו, שצריכים גוף חזק גבור כארי, בשביל שהתורה מתשת כחו של אדם **לְאַשְׁתְּדָּלָא בְּהָהוּא אִיסוּר וְהִתֵּר, טָמֵא וְטָהוֹר, בָּשָׂר וּפְסוּל** כאשר הוא עוסק בענין איסור והיתר, טמא וטהור, כשר ופסול, שהם שלושת ילידי הענק כמבואר לעיל. אם כן **מֵאֵן יִיכּוֹל לְזַבְּחָא בַּהּ** מי יכול לזכות לתורה ולעולם הבא.

וְעוֹד אומרים אלה הפורשים מדרכי התורה, כדי לתרץ את עצמם, שאפילו מי שכבר יהיה עשיר, גם כן קשה לו לעסוק בתורה, כי **עֲמֹלֶק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב** היינו, **אִי יִימָא בַר נָשׁ, דְּאָפִילוּ בְּכָל דָּא יוֹבֵי** אם יאמר האדם שאפילו בכל זה יזכה להתגבר וללמוד תורה, הרי **עֲמֹלֶק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב, הָא יִצְרָא בִּישָׂא, קִשְׁיִגּוּרָא, מְקַטְרְגָא דְּכֹר נָשׁ, דִּישְׁתַּבַּח תְּדִיר בְּגוּפָא** עמלק שהוא

היצר הרע המקטרג, שמקטרג תמיד על האדם, נמצא תמיד בגוף, לכן מכנה את היצר הרע בשם עמלק, כי הוא השונא היותר גדול לישראל. וְהַחֲתִי וְהָאֱמֹרִי וְגו' והיבوسی שהם ג' ממונים תחת המלאך דומה הרי, כַּמָּה מְקַטְרְגֵי מִשְׁתַּכְּחֵי תַפְן' והיבوسی שהם ג' ממונים תחת המלאך דומה, הרי כמה מקטרגים נמצאים שם. (בגין) וְדָלָא יָכִיל בְּרִנְשׁ לְמִיעַל בְּהָהוּא עֲלָמָא בְּלָל' נמצא שלא יוכל האדם ליכנס לעולם הבא כלל, אם בן מאן יִזְבִּי לִיה, ומאן ייעול בְּגוֹיָה מִי יִזְכֵּה אֱלִיּוֹ, ומי יכנס בתוכו, בְּמַלְיָן אֱלִיּוֹ, וַיִּנְיֵאוּ אֶת לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל באלה הדברים הניאו ומנעו את לב בני ישראל מלעסוק בתורה. בְּגִין דְּאִפִּיקוּ שׁוּם בִּישׁ עָלָה, כַּמָּה דְּאֵת אָמֵר וַיִּוְצִיאוּ אֶת דְּבַת הָאָרֶץ לפי שהוציאו שם רע עליה, כמו שנאמר ויוציאו את דבת הארץ שהוא הגן עדן שדיברו עליו לשון הרע, לומר שאי אפשר להגיע אליו.

תשובות בני האמונה המשתדלים בתורה לטענות הנוכרים

אֲנֹן בְּנֵי מְהִימְנוּתָא מַאי קָא אָמְרִי אבל אותם שהם בני אמונה, מה הם אומרים ומשיבים להם, אִם חֲפִץ בָּנוּ יְהוָה וּנְתַנָּה לָנוּ. פִּיּוֹן דִּישְׁתַּדֵּל בְּרִנְשׁ בְּרַעֲיוּתָא דְּלָבָא לְגַבִּי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא היינו כיון שאדם משתדל ברצון הלב בעבודת הקב"ה, נותן לו הקב"ה חשק ללימוד התורה, כִּי לָא בְּעִי מִנֵּן אֵלָא לָבָא אין הקב"ה מבקש מאתנו אלא לב טוב, וַיִּסְתַּמְרוּן הָהוּא רְשִׁימָא קְדִישָׁא ועוד שישמרו את הברית קודש, דְּבִתִּיב שכתוב (ישעיה ס, כא) וְעַמְּךָ כָּלָם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ היינו אותם השומרים את ברית קודש

הנקראים צדיקים, הם יירשו את ארץ החיים העליונה, כי ללימוד התורה צריכים הנהגה קדושה בכל הענינים.

אבל, (דף קס ע"ב) כתוב אחר כך **אַךְ בִּיהוָה אֵל תִּמְרְדוּ, בְּעֵי דָלָא יִמְרְדוּן**

בְּאוֹרֵייתָא היינו שצריכים להזהר שלא ימרדו בתורה, כי התורה היא שמו של

הקב"ה, והמורד בתורה מורד במלכות שמים, והיינו שלא יוציאו עליה שם רע לומר שאי אפשר

לעסוק בתורה רק מי שיש לו עשירות וכל טוב, אלא **יְאוֹרֵייתָא לָא בְּעֵי עוֹתֵרָא,**

וְלָא מְאֵנִי דְכַסְפָּא וְדִהְבָּא שהתורה אינה צריכה עשירות, ולא כלי כסף וזהב, כי

כל אחד יכול לזכות בה, אבל כמה מעלות טובות לתורה הקדושה. **וְאַתֶּם אֵל תִּיְרְאוּ**

אֶת עַם הָאָרֶץ, דִּהָא גּוֹפָא תְּבִירָא, אִי יִשְׁתַּדֵּל בְּאוֹרֵייתָא,

יִשְׁבַּח אֲסוּוֹתָא בְּכָלָא כי גוף שבור וחולה אם יעסוק בתורה, ימצא רפואה בכל אבריו.

הָדָא הוּא דְכְּתִיב זהו שכתוב, (משלי ג, ח) **רַפְּאוֹת תִּהְיֶה לְשִׁדְךָ וְשִׁקּוּי**

לְעֲצָמוֹתֶיךָ התורה תהיה רפואה לכל גופך, ותשקה ותתן מוח ולחלוחית לעצמותיך.

וּכְתִיב וכתוב עוד על התורה (משלי ד, כב) **כִּי חַיִּים הֵם לְמוֹצְאֵיהֶם וְלִכְלָל בְּשָׂרוֹ**

מִרְפָּא התורה היא חיים ומרפא לכל בשרו של אדם, (כמחז"ל עירובין נד. חש בכל גופו יעסוק

בתורה). **וְכָל אֲנוּן מִקְטָרְגִּי, אֲנוּן מִכְרָזָן וְאַמְרִי** וכל אותם המקטרגים שיש

לאדם מתהפכים לו לאוהבים עד שמכריזים עליו ואומרים בעודו בעולם הזה, וכן אחר הסתלקותו

בשעולה לגן עדן, **פִּנּוּ אֶתֶר לְפָלְגֵייתָא עֲבָדָא דְּמִלְכָּא** פנו מקום לפלוני עבד

המלך, כדי שיוכל לעלות בלי שום עכוב ומונע.

הלומד תורה, האויבים מתהפכים לאוהבים ועוזרים ומסייעים לו בכל דבריו

בְּגִין כִּךְ ולכך כתוב **אַל תִּירָאוּ** את עם הארץ, שהם השונאים בעולם הזה, והמקטרגים בעולם הבא, ועוד **כִּי לַחֲמִנּוּ הֵם, אֲנֹנִי בְּגִרְמִיָּהוּ מְזַמֵּן מְזֻזִי בְּכָל יוֹמָא לְאַנּוֹן דְּמִשְׁתַּדְּלִי בְּאוֹרֵייתָא** היינו, אלה המקטרגים בעצמם מכינים מזון בכל יום לאלה שעוסקים בתורה. **כְּמָה דְּאַתָּה אָמַר** כמו שנאמר באלהיו הנביא (מלכים א' יז, ד) **וְאֵת הָעוֹרְבִים צִוִּיתִי לְכַלְכֶּלָךְ. וּבְתִיב** ועוד כתוב שם (שם שם, ו) **וְהָעוֹרְבִים מְבִיאִים לוֹ לֶחֶם וּבָשָׂר** הגם שהעורבים הם עופות טמאים מסטרא אחרא, עם כל זה היו מביאים מזון לאלהיו הנביא. **סָר צֶלֶם מַעְלֵיהֶם. מֵאֵן צֶלֶם** שואל מי הוא צלם, ומשיב. **דָּא תוֹקְפָא דְרִינָא קִשְׁיָא** זהו התוקף של דין הקשה, שממש יונקים החיצונים, וכיון שסר צלם שהוא כת הדין, ממילא נעשו אנשי שלומו של האדם להטיב עמו. **מֵאִי טַעֲמָא אֶעְדִּי** מהו הטעם שסר ונסתלק מהם דין הקשה. **מִשּׁוּם דִּיהוּה אֶתְנּוּ אֶל תִּירָאוּם. כִּלָּא אֶעְדִּיאוּ בְּגִין אוֹרֵייתָא** היינו שכל כחם מתבטל בזכות לימוד התורה. **וְכַאֲה חוֹלְקִיהוֹן דְּאַנּוֹן דְּמִשְׁתַּדְּלִי בְּאוֹרֵייתָא לְשִׁמְהָ, דִּהָא מִתְקַשְּׁרִי בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִפְּשִׁי** ומסיים רבי שמעון דרוש זה ואומר כי אשרי חלקם של אותם העוסקים בתורה לשמה, כי הם מתקשרים בקב"ה ממש. **וְאַקְרוּן אַחִים וְרַעִים** ונקראים לו אחים ורעים. **הָדָא הוּא דְּבְתִיב** זהו שכתוב שאמר הקב"ה לישראל, (תהלים קכב, ח) **לְמַעַן אַחִי וְרַעִי אֲדַבְּרָה נָא שְׁלוֹם בְּךָ** כמחז"ל (בסוף ברכות). תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם וכו' שנאמר למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך, ואחים הם בלימוד התורה שבכתב ובעל פה, ורעים

הם בלימוד סודות התורה.

שבת מברכים חודש תמוז

ראש חודש תמוז

הנה אנחנו בחודש תמוז. תמוז ר"ת זמני תשובה ממשמשים זבאים - עברנו את שלשת רבעי השנה ועכשיו הרביע האחרון של השנה, והכל הולך אחר החתום, ולכן צריך להרבות בתשובה בתורה ובתפילה כדי לעצור כל הפורעניות. וכדי שנהיה מוכנים כראוי ליום הדין - ראש השנה הבעל"ט.

בכל ער"ח צריך לעשות תשובה, מי שיכול לצום יצום, וגם יקרא כל התהלים עם שבעה כורתי ברית, ויעשה תשובה על כל החודש להנצל מכל הגזירות.

והנה ישנם ארבעה זמני תשובה: בכל לילה יעשה האדם תשובה על כל היום, בסוף כל שבוע על כל השבוע, בסוף כל חודש על כל החודש, ובסוף כל שנה יעשה תשובה על כל השנה.

וכל שכן עתה בחודש תמוז צריך להזדרז יותר בתשובה כי אנו ממש לפני יום הדין, ובתמוז ואב נפלו ב' בתי המקדש.

הצירוף של חודש תמוז הוא הוי"ה מהסוף להתחלה הוה"י שפירושו דין, כי אלו הם ימי דין וצריך למתק את הדינים האלה, וצירוף זה מרומז בס"ת פסוק "זה איננו שווה לי".

אמרו רבותינו "ותצפנו ג' ירחים" נאמר על ג' החדשים, שהם תמוז אב טבת, שהם חדשים קשים - ימי דין וצריך האדם להצפין עצמו מן המקטרג שח"ו לא ינוק.

בחודש תמוז התחיל המצור, ובו נשתברו הלוחות, ולָמָּה גרמו שבירת הלוחות, לשכחה, מה שהאדם לומד שוכח, לכן תמוז ר"ת זכור תורת משה, והאות ו' מרמזת ללוחות הברית שהיה ארכן ו' טפחים ורחבן ו' טפחים, וזה מרמז שכל השכחה נמשכת משבירת הלוחות, וע"כ ע"י שלומד תורה בכח גדול בחודש זה מתקן את השכחה שבתורה, כי כנגד שכחת התורה צריך ללמוד הרבה תורה ועי"ז זוכה לזכירה.

בחודש זה הלכו המרגלים לרגל את הארץ ומכיון שהיו ימים קשים מאוד, לכן דברו רעה על הארץ.

בימים הללו יש שליטה לס"מ, כי ג' חדשים ראשונים של השנה ניסן אייר סיון, לקח אותם יעקב אבינו ע"ה. וג' חדשים אחרונים לקח אותם עשו שהם תמוז אב אלול, מה עשה יעקב, חטף את חודש אלול, אמר לו מה אתה רוצה לקחת חודש אלול שהוא החודש הגדול של התשובה, עשה אתו מלחמה ולקח לו את חודש אלול, מה נשאר בידו, ב' חדשים תמוז ואב שבהם שולט הסט"א ולכן דוקא בהם נחרבו ב' בתי מקדש, והעמידו צלם בהיכל, ובהם היו אסונות קשים על עם ישראל, כיון שהלא הם בשליטת אדום השולט בימים הללו.

וזהו סוד "עיני עיני יורדה מים" שהם שתי עיניים ימין ושמאל שהם חודש תמוז ואב, ובשניהם צריך לבכות על חרבן ביהמ"ק וע"י שבוכה על חרבן ביהמ"ק ע"י זוכה ורואה בבניינה, כמ"ש כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה. וחדשים אלו הם כנגד ספירות נצח והוד וזהו סוד ספירת "נצח" וכתוב וגם נצח ישראל לא ישקר, והם בסוד תרין ירכין דרבנן דשליה, וז"ס ויגע בכף ירך יעקב בהאבקו עמו, שהם תרין רגלין - תרין עמודין, שהן בחינת סמכין דאורייתא והם בחי' התמכין דאורייתא וצריך להשתדל להתחזק לתמוך את התורה בפרט בב' חדשים אלה.

ולכן צריך להתעורר בימים האלה, ובפרט שמתקרבים עתה ימי חופשת הקיץ ויש שעוזבים את לימוד התורה והולכים למקומות לא טובים, ואז אדם חוטא בעיניו חוטא במחשבתו ובדבורו וזו השליטה של הס"ם, ולכן צריך האדם לשים לב על עצמו ועל בני ביתו שלא ילכו למקומות שאינם הגונים אלא בכל יום ישתדל לעשות תשובה גדולה, ויקרא פטום הקטורת אשר מבטלת גזירות וכו' ויעסוק בתורה תדיר כי התורה היא התבלין היחיד נגד היצה"ר.

והנה, ביום הדין בראש השנה, לפני תקיעת שופר אומרים שבע פעמים "למנצח לבני קרח מזמור כל העמים תקעו כף" וכו'. מה זכו בני קרח שיגידו אותם דווקא לפני תקיעת השופר, ודווקא בימים נוראים?

התורה אומרת: "ובני קרח לא מתו" והמדרש תנחומא מבאר על הפסוק: "רחש לבי דבר טוב" - אלו בני קרח שברגע האחרון חזרו בתשובה - הצילו את עצמם ברגע האחרון ולא מתו עם כל העדה.

אומרים לאדם לפני תקיעת שופר: תתעורר, תראה מה קרה עם בניו של קרח ברגע האחרון הצילו את עצמם, הרי אתה עומד ברגע האחרון לפני תקיעת שופר תעשה תשובה אפי' שעד עתה לא עשית תשובה כל חודש אלול היית ישן התעורר עכשיו לפני שה' כותב אותך לחיים, לפרנסה, לבריאות, קח את עצמך בידיים. לכן זו הפרשה שפותחת את הרבעון האחרון של השנה, ללמדנו שצריכים להיות חכמים ולא לחכות לרגע האחרון אלא כבר מעכשיו להתכונן, להינזר ממחלוקות. ולהיזהר במצוות שבין אדם לחברו.

מאמרי הפרשה

"שִׁלַּח לְךָ אֲנָשִׁים וַיִּתְּרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִטָּה אֲבֹתָיו תִּשְׁלָחוּ כָּל נָשִׂיא בָהֶם" (יג, ב).
מוסר המרגלים

הזוהר בפרשתנו, מפרט את כל התהליך שעברו המרגלים, ממנו ניתן ללמוד כיצד האדם צריך להתנהג עלי אדמות.

והדבר הראשון הוא - השתיקה: "שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו" (משלי כא, כג). וכבר ראינו בשלחי הפרשה הקודמת, מה שקרה עם מרים הנביאה שדברה לשון הרע על משה רבנו כדי להוכיחו ולהדריכו, ואף שדיברה רק עם אהרן אחיה קדוש ה'. ועוד, שלפי דעתה אמרה דברים טובים, עם כל-זה נענשה בעונש הצרעת, שהוא עונשו של המדבר לשון הרע, ולא הועילו לה צדקות ומעשים טובים ומדרגת הנבואה לה זכתה להצילה מהעונש. וזו אחת מעשר זכירות שאנו חייבים לזכור בכל יום.

ובסדר עולם רבה (פ"ח) אמרו, כי ביום כ"א בסיון ב' אלפים תמ"ט ליצירה, דיברו מרים ואהרן על משה רבנו על כך שנוהג בפרישות, ושענתם היתה, והלא גם אנחנו נביאים, גם לאהרן יש אשה, ואני מרים יש לי בעל ובכל-זאת מתנהגים אנו בדרך כל העולם. וא"כ, גם משה צריך לנהוג כמנהג כל הארץ, ולא לפרוש מאשתו.

והטעם שחשבו כך, מפני שהם היו נביאים במדרגה גבוהה מאוד שאין לנו שום השגה במעלתם, והיו מקיימים את המצוות במדרגות רמות, והיו להם סודות גדולים בכל דבר, ובוודאי